

**UNIVERSITAT
JAUME·I**

TREBALL FINAL DE GRAU EN MESTRE/A D'EDUCACIÓ INFANTIL

Proposta d'adaptació d'un projecte sobre disseny de senyalística basada en la relació escola-museu en Educació Infantil.

Nom de la persona a avaluar: Eva Fort Marco

Nom de la persona a tutoritzar el TFG: Marc Ribera Giner

Àrea de Coneixement: Didàctica de l'Expressió Plàstica

Curs acadèmic: 2022/2023

ÍNDEX:

1. RESUM	3
2. INTRODUCCIÓ	4
3. JUSTIFICACIÓ DE LA TEMÀTICA TRIADA I HIPÒTESI	4
4. OBJECTIUS	5
5. INTRODUCCIÓ TEÒRICA: ESTAT DE LA QÜESTIÓ	7
5.1. REFERENTS	7
5.2. L'EDUCACIÓ NO FORMAL, L'EDUCACIÓ PLÀSTICA I ELS MUSEUS	9
5.3. LA SENYALÍSTICA	11
6. METODOLOGIA/TEMPORALITZACIÓ	13
6.1. TEMPORALITZACIÓ	14
6.2. ACTIVITATS	14
ACTIVITAT 1: Què sabem sobre la senyalística?	14
ACTIVITAT 2: Dibuixem els espais del centre	16
ACTIVITAT 3: Aprenem noves tècniques	17
ACTIVITAT 4: Visitem el museu del taulell	18
ACTIVITAT 5: Decorem el nostre treball	19
ACTIVITAT 6: Veiem el nostre producte	20
6.3. AVALUACIÓ	20
6.4. ADAPTACIONS	21
7. RESULTATS I CONCLUSIONS	21
8. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA	25

AGRAÏMENTS

Volia agrair a Marc Ribera, tutor d'aquest Treball Final de Grau pel suport, comprensió i confiança, i per motivar-me constantment per a obtenir un bon producte final. També a Manolo Ruiz, director del centre on realitze actualment les meues pràctiques, per la seua implicació i confiança.

1. RESUM

En aquest document, podem veure una proposta d'adaptació a educació infantil de la idea d'un possible projecte encara no creat per a educació primària. Més concretament, entre un museu i un centre educatiu. L'objectiu principal d'aquest és vincular l'educació formal i la no formal.

He triat aquest tema en primer lloc per les meues arrels, ja que quan jo estava en la meua etapa escolar, realitzàvem projectes i activitats en el col·legi amb aquest museu i gaudia molt com a alumna, i en segon lloc, perquè és la idea d'un possible projecte que encara no s'ha dut a terme i em crida molt l'atenció poder veure si podria ser realitzat i funciona amb xiquets d'educació infantil, ja que el projecte està pensat per a xiquets de 5é de primària.

El que es vol aconseguir amb aquesta proposta és veure si seria possible realitzar-lo amb xiquets d'educació infantil, mitjançant la realització de diverses activitats per veure si els infants són capaços de representar de forma plàstica amb logotips cada espai del centre en un taulell. Es a dir, es tracta de adaptar la senyalística de l'escola amb dissenys propis de l'alumnat d'educació infantil sobre taulell ceràmic. També es vol aconseguir que reconeguen els diferents espais del centre escolar gràcies al seu propi treball, que els xiquets/es coneguen les arrels del seu poble, i com es treballa amb els taulells.

Paraules clau: creativitat, educació formal, educació no formal, museu, senyalística.

Abstract:

In this document, we can see a proposal for adapting the idea of a possible project not yet created for primary education to early childhood education. More specifically, between a museum and an educational centre. The main objective of this is to link formal and non-formal education.

I have chosen this topic firstly because of my roots, since when I was at school, we carried out projects and activities at school with this museum and I enjoyed it very much as a pupil, and secondly, because it is a project already created that has not yet been carried out and I am very interested to see if it could be carried out and work with children in infant education, since the project is designed for children in the 5th year of primary school.

The aim of this proposal is to see if it would be possible to carry it out with children in infant education, by carrying out an activity to see if the children are capable of representing in a plastic way with logos each space of the centre on a tile. In other words, the idea is to adapt the school's signage with the children's own designs on ceramic tiles. The aim is also to get them to recognise the different areas of the school thanks to their own work, so that the children get to know the roots of their village, and how to work with tiles.

Keywords: creativity, formal education, non-formal education, museum, signage.

2. INTRODUCCIÓ

La idea inicial d'aquest projecte va nàixer a partir d'una reunió entre el director del centre educatiu i el representant del Museu del Taulell. Partint d'una proposta realitzada per l'ajuntament del poble, van decidir crear una nova, la qual té com a finalitat convertir la senyalística del col·legi en una representació pròpia d'aquests espais amb els alumnes de 5é de primària.

Com he esmentat anteriorment, en aquest document es presenten diferents activitats que formen part d'una proposta didàctica, concretament, es tracta de l'adaptació de la idea no creada d'un projecte d'educació primària per a alumnat d'educació infantil, mitjançant el qual es pretén vincular l'educació formal i no formal, en aquest cas, mitjançant un museu.

L'objectiu principal és acostar els museus a l'escola. Prèviament a la realització de les activitats, es durà a terme un treball a l'aula, perquè l'alumnat pugui comprendre i aprendre en què consisteix la senyalística del centre i per a què serveix.

En aquest cas, aquesta proposta està creada per a un centre educatiu situat a la província de Castelló, concretament a Onda, el qual té aproximadament 25.099 habitants i en el qual trobem dos museus destacats i 6 centres educatius (2 d'ells d'àmbit privat-concertat). Cal destacar la llarga tradició taulellera a Onda, la qual es remunta a l'últim terç del segle XVIII i va ser un dels principals centres espanyols productors de taulells durant les primeres dècades del segle XX. Així doncs, partint d'aquesta tradició, s'ha arribat a generar un sector industrial molt ampli en l'actualitat a la comarca. (Estall i Poles, 2016).

En tractar-se de la idea d'un possible projecte pensat per a xiquets i xiquetes de primària, aquesta proposta està orientada a xiquets i xiquetes de 4 anys. Cal destacar que es tracta d'un col·legi d'alta diversitat, el qual no compta amb aula CIL.

En aquest projecte s'han programat diferents activitats sobre els senyals ètics existents en aquest centre educatiu, la creació de logotips seguint aquests senyals ètics (representació pròpia de cada espai del col·legi) i la plasmació d'aquestes representacions sobre un suport pictòric com és el taulell.

3. JUSTIFICACIÓ DE LA TEMÀTICA TRIADA I HIPÒTESI

Partint de la proposta del meu tutor, que a més és el responsable de l'activitat educativa del Museu del Taulell "Manolo Safont" a Onda, i el director del centre educatiu en el qual estic realitzant les meues pràctiques del Grau de Mestra en Educació Infantil en la Universitat Jaume I, m'he adonat que puc adaptar el projecte inicial i realitzar una programació d'activitats que pugui ser

duta a terme amb alumnat d'educació infantil. Per això, per a crear la nova senyalística del centre educatiu s'haurà de crear una proposta didàctica adaptada a la classe de 4 anys d'infantil. Cal destacar que aquest projecte és una idea i encara no s'ha dut a terme amb l'alumnat de primària.

He triat aquest tema per les facilitats que se m'han posat tant per part del centre com per part del museu i perquè em crida l'atenció veure si l'alumnat d'infantil és capaç de plasmar en un suport ceràmic la seva interpretació dels diferents espais del centre educatiu. Crec que pot resultar una activitat molt enriquidora per a l'alumnat.

Aquesta proposta naix perquè els propis alumnes participen en l'actualització de la senyalística existent en el col·legi. La realització d'aquesta, pot posar en valor tant els museus com les tècniques plàstiques reals (fora de la realització de manualitats a l'aula). L'alumnat podrà aprendre de manera vivencial a realitzar una senyalística, per tant, a plasmar un dibuix creat per ells mateixos en un suport ceràmic. L'ús d'un suport com aquest pot resultar molt motivador per als infants, i pot fomentar aspectes com l'autoestima, la creativitat, la inclusió i el sentit de pertinença. Aquest centre escolar du a terme un projecte anomenat *Connectats amb el talent i les altes capacitats*, el qual se centra en potenciar les fortaleses dels infants, per tant, és impulsor del talent. Per tot açò, es pot aconseguir major motivació per part de l'alumnat a l'hora de fer la proposta. Amb aquest treball també es pretén que l'alumnat conega uns certs aspectes de les arrels del poble, i valoren la cultura d'aquest.

A més de a l'aula, les activitats més importants d'aquesta proposta es durien a terme en el Museu del Taulell d'Onda, principalment per la proximitat, i també perquè juntament amb el director de l'escola, han creat la idea inicial.

Amb aquesta proposta s'intenta donar la importància que mereix a contextos no formals com els museus, ja que aquest tipus de experiències permeten un aprenentatge significatiu i diferent.

4. OBJECTIUS

Els objectius generals que es pretenen aconseguir amb aquesta proposta són:

- Valorar la importància dels museus en l'etapa educativa. El que es busca aconseguir és augmentar la motivació de l'alumnat perquè respecten els museus i els consideren com un espai d'aprenentatge i formació, i es desenvolupe en els més xicotets un cert interès per visitar llocs culturals.
- Conèixer la senyalística del centre educatiu. Aquest objectiu serà clau per a la realització del projecte, ja que hauran de saber què és un senyal ètic per a posteriorment, dur a terme les activitats.

- Representar la visió pròpia de l'espai. El que es busca aconseguir és que l'alumnat plasme diferents espais del centre educatiu segons les seues capacitats i el que perceben.
- Conèixer i treballar la tècnica de l'estergit, gravats i esmaltat de taulells. Per a poder plasmar la seua creació en el taulell hauran d'utilitzar aquestes tècniques.
- Conèixer la història taulellera del poble. Aquest treball té sentit per la tradició taulellera del poble, i el museu amb el qual es durà a terme la proposta pretén fer memòria a aquesta tradició.

Seguint el Decret 100/22, del Consell, pel qual s'estableix l'ordenació i el currículum d'Educació Infantil a la Comunitat Valenciana, podem establir les següents competències específiques:

Àrea I: Creixement en harmonia

- Competència específica 2: Manifestar i compartir emocions, sentiments, necessitats, interessos i pensaments en situacions de la vida quotidiana amb respecte i seguretat.
- Competència específica 3: Establir interaccions amb els seus iguals i els adults de l'entorn social més pròxim per mitjà de vivències quotidianes i valorar la importància de la cura, l'amistat, el respecte i l'empatia.
- Competència específica 4: Mostrar comportaments i actuacions concordes amb el propi benestar físic, mental, social i emocional, de cura de l'entorn pròxim i d'iniciació al consum responsable en situacions habituals de la vida quotidiana.
- Competència específica 5: Prendre iniciativa, planificar i seqüenciar la pròpia acció, de manera individual o en grup, amb la finalitat d'afrontar reptes i resoldre tasques o problemes senzills en el context del dia a dia.

Àrea II: descobriment i exploració de l'entorn

- Competència específica 1 Identificar algunes característiques bàsiques, propietats i atributs destacats en materials, objectes, fenòmens habituals, éssers vius i les relacions que tenen mitjançant l'exploració sensorial de l'entorn

Àrea III: Comunicació i representació de la realitat

- Competència específica 2: Comprendre missatges i representacions senzilles de la vida quotidiana per mitjà de diversos llenguatges, prenent com a base coneixements i recursos de la seua pròpia experiència.
- Competència específica 3: Expressar sentiments, idees i pensaments propis utilitzant els diversos llenguatges de manera personal i creativa en contextos escolars i familiars.

- Competència específica 4: Interactuar en situacions quotidianes utilitzant les dues llengües oficials en el context escolar mitjançant funcions comunicatives bàsiques i valorar la riquesa comunicativa que això suposa.

5. INTRODUCCIÓ TEÒRICA: ESTAT DE LA QÜESTIÓ

5.1. REFERENTS

Per a poder posar en marxa la meua proposta, he fet una cerca sobre projectes ja realitzats i articles en els quals es treballa la ceràmica amb infants.

En primer lloc, Gutierrez i Rivas (1983) exposen que:

La cerámica es una actividad dinámica y unificadora, con un papel potencialmente vital en la educación de nuestros niños, constituye un proceso complejo en el que el niño reúne diversos elementos de su experiencia, para formar un todo con un nuevo significado.

Dins de les tècniques bàsiques de decoració ceràmica, seguint amb l'article de Gutierrez i Rivas (1983), trobem:

Grabados: Al grabar, texturar o hacer incisiones directamente sobre la pasta cruda y blanda de la pieza terminada, se hace uso del método más antiguo de que dispuso el hombre para expresarse artísticamente. Los grabados o incisiones se harán con una punta seca de madera; se pueden realizar dibujos estilizados o esquemas geométricos puros.

Esmaltes: Una vez horneada la pieza (bizcocho), el esmalte consiste en una delgada capa vitrea, firmemente adherida al bizcocho cerámico. Presenta el esmalte todos los colores y texturas imaginables, y sus propiedades de dureza, resistencia y perdurabilidad, como sus condiciones estéticas, unido al cambio que produce en la vasija, hace que sea una experiencia muy interesante para ser vivida por el niño.

Gràcies a aquest article s'ha modificat la forma en què l'alumnat plasmarà la seua senyalística en el taulell, ja que els infants a aquesta edat no serien capaces per si mateixos de pintar amb precisió el dibuix original, donat que, per la seua etapa madurativa, no han obtingut la suficient motricitat fina. Per tant, per la capacitat de l'alumnat s'utilitzarà la tècnica de gravats i posterior esmaltat dels taulells.

Com a segon referent trobem un projecte dut a terme per l'ajuntament de l'Alcora anomenat *L'Alcalatén Adaptada* (2022). Es tracta d'un projecte d'innovació amb el qual es pretén que els veïns amb alguna mena de diversitat funcional del poble tinguen accés a totes les zones d'aquest i se senten més segurs, també es pretén que l'alumnat valore i siga conscient de la diversitat. En

aquesta iniciativa participen tant els centres educatius com L'Escola Superior de Ceràmica de l'Alcora, i s'han realitzat pictogrames amb braille, un alfabet en braille i plans amb relleu que mostren els llocs d'interés del poble. Aquest és un bon referent, ja que el material està realitzat en ceràmica i d'alguna manera, els pictogrames i plans es poden relacionar amb la senyalística. En les següents imatges publicades pel Museu de Ceràmica de l'Alcora, es poden observar tant pictogrames ja realitzats sobre suport ceràmic com peces de ceràmica menudes que contenen escriptura en braille.

Figura 1: Pictogrames. Museu de Ceràmica de l'Alcora. (10 de desembre de 2022). [Pictogrames de ceràmica en braille]. [Imatge]. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=593228292805140&set=pcb.593228366138466>

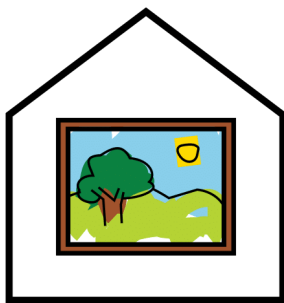

Figura 2: Braille sobre taulell. Museu de Ceràmica de l'Alcora. (27 de octubre de 2022). [Braille plasmat en taulell]. [Imatge]. <https://www.facebook.com/photo?fbid=554490076678962&set=pcb.554490143345622>

Un altre referent que cal destacar són els programes educatius que realitza el Museu del Taulell d'Onda, ja que tal com s'indica en [la seua pàgina web](#), realitzen activitats adaptades per a persones amb diversitat funcional i programes amb les diferents escoles del poble en les quals treballen projectes com *Al voltant dels taulells* o *Descobrir els taulells*, que pretenen que l'alumnat pose en valor la cultura i tradició taulellera del poble en què habiten. Aquest museu ha dut a terme diversos projectes amb alumnat d'infantil, primària i educació secundària, i el que s'exposa en la seua pàgina web és:

El centro museístico debe convertirse en un complemento de gran importancia para el aprendizaje del alumno. Los contenidos que ofrece tienen una vinculación muy directa con el currículo escolar y la colaboración entre los maestros y los educadores del Museo debe ser la herramienta ideal por ofrecer al alumnado una educación de mayor calidad [...] El aprendizaje en valores, en este caso, encaminado hacia el respeto por la cultura, la tradición y el patrimonio más próximo, debe ser el nexo de trabajo que acerque las escuelas al Museo.

Com últim referent trobem [ARASAAC](#): “un centro que ofrece recursos gráficos y materiales adaptados para facilitar la comunicación y la accesibilidad cognitiva a todas las personas que, por distintos factores (autismo, discapacidad intelectual, desconocimiento del idioma, personas mayores, etc.), presentan graves dificultades en estas áreas, que dificultan su inclusión en cualquier ámbito de la vida cotidiana.” (Centro Aragonés para la Comunicación Aumentativa y Alternativa [ARASAAC], s.f.). Aquest referent serà desenvolupat posteriorment en un altre apartat d'aquest treball. Per exemple, si busquem a aquesta pàgina la paraula “museu”, ens apareixen pictogrames com aquest:

Figura 3: Museu. Palao, S. (s.f.). Origen: ARASAAC (<http://www.arasaac.org>). Licencia: CC (BY-NC-SA). Propiedad: Gobierno de Aragón (España).

5.2. L'EDUCACIÓ NO FORMAL, L'EDUCACIÓ PLÀSTICA I ELS MUSEUS

Carnicer (2021), defineix l'educació formal com “la enseñanza ofrecida por un centro educativo, centro de formación o institución, que presenta una estructura educativa jerarquizada, planificada,

bien definida. [...] Este tipo de educación responde a un currículum establecido por una institución o gobierno estatal”.

D'altra banda, Trilla (1996), defineix l'educació no formal com “Todas aquellas instituciones, actividades, medios, ámbitos de educación que, no siendo escolares, han sido creados expresamente para satisfacer determinados objetivos educativos”.

Per tant, basant-nos en aquests autors podem afirmar que l'educació formal és aquella que està reglada, està formada per les institucions educatives i segueix un currículum. Així doncs, l'educació no formal són les institucions que permeten enriquir uns certs continguts i objectius generats pel currículum. Dins de l'educació no formal podem trobar institucions com a museus, extraescolars, escoles d'estiu...

En molts casos, no se li dona el valor que mereix a l'educació artística, i en molts centres educatius, s'utilitzen les hores de plàstica per a la realització de manualitats, sense traure tot el potencial dels alumnes que aquest tipus d'educació proporciona. Així doncs, en valorar-se tan poc l'educació artística, tampoc se li dona la importància que mereix a espais com els museus. Tot això ho desenvolupen diferents autors, d'entre els quals he triat les següents cites:

Cantos (2011), exposa que:

Fins ara l'educació artística ha tingut un espai marginal i accessori en l'educació, i especialment en la no formal i en edats primerenques [...] La pràctica artística contribueix a l'autoestima física del xiquet i xiqueta en valorar les seves destreses; afectiva, doncs li permet actuar més segur de si mateix, ser més alegre, independent i acceptar desafiaments; social, enforteix el sentit de treball cooperatiu, el respecte de si mateixos i dels altres, la solidaritat i estar més oberts a la crítica i ètica, al ajudar a fer que es definisquen com a responsables i capaços de complir compromisos. En definitiva, l'art es considera un instrument fonamental per al desenvolupament de la sensibilitat, per al coneixement dels altres, per a la formació ètica i estètica, però, sobretot, per al desenvolupament del pensament crític i creatiu.

Cantos i Fernandez (2012), expressen que “las experiencias artísticas proporcionan bienestar físico, cognitivo, emocional y social. [...] Finalmente, la práctica plástica centra sus objetivos en potenciar la comunicación a través de la expresión gráfica, visual y plástica, reafirmar la desinhibición y espontaneidad, identificar y plantear interrogantes”.

Així, Masanella (1983) planteja que:

Podemos considerar la Educación Artística como un valor cultural y la base para la evolución progresiva de la imaginación, sensibilidad y formación global del niño. [...] La

Educación Artística no es una asignatura escolar más, sino que se halla implícita en los contenidos de todas las demás materias, que en cada momento han de hacer posible la sensibilización artística. Es una colaboración interdisciplinaria. A través de las actividades creadoras, de la investigación y del trabajo, los niños pueden ser más creativos, flexibles y críticos.

En aquestes cites es destaquen els beneficis de l'educació artística i plàstica per al desenvolupament de l'alumnat. La majoria dels articles mostren que un dels beneficis més important per a l'alumnat és el desenvolupament de la creativitat. Seguint aquesta línia, Ramírez (2008) expressa que:

Un proceso de enseñanza aprendizaje basado en una educación creativa, será el que permite al niño construir sus propios conceptos, su propio proceso de aprendizaje. Siendo necesario para ello crear un clima de libertad, donde el niño pueda descubrir sus posibilidades individuales.

5.3. LA SENYALÍSTICA

La señalética se encarga principalmente de orientar a los usuarios en un entorno concreto. [...] Pero sobretodo se trata de un sistema de identificación y proyección de información. Su principal objetivo es ser un recurso que sirva de guía para el usuario dentro de un espacio, transmitiendo la información necesaria en todo momento sin intermediarios y de forma universal. Debido al crecimiento demográfico y la globalización es cada vez más necesaria y demandada en determinados entornos, ya que responde a necesidades de movilidad, organización, orientación, etc. [...] Al tener en cuenta su naturaleza funcional y estética, se pueden encontrar en ella tres elementos básicos e imprescindibles en el proceso de diseño de cualquier sistema señalético: el código cromático, los pictogramas y la tipografía. (Guiral, 2020).

En l'escola on es durà a terme aquesta proposta, actualment hi han senyals de diferents colors que indiquen els diferents espais del centre perquè l'alumnat amb algun tipus de dificultat pugui reconèixer els espais del centre educatiu basant-se en el color de cadascun. Així, les columnes que suporten un sostre a la part central del centre educatiu, estan pintades dels mateixos colors que les senyals segons la zona.

A més, també compta amb senyalística en forma de pictograma, que indica espais més concrets com el despatx del director o el menjador escolar.

Figures 4 i 5: Senyals i columnes. Elaboració pròpia

Figures 6 i 7: Senyal pati infantil i pictograma menjador. Elaboració pròpia

El que es vol aconseguir és que l'alumnat cree la seua pròpia senyalística per a representar cada espai del centre escolar.

Com he esmentat anteriorment, he pres com a referent el centre ARASAAC, ja que aquest genera pictogrames que poden ser utilitzats amb alumnat amb diversitat funcional per a millorar la seua comprensió i anticipar moments. Per això, està relacionat amb la senyalística i té molta rellevància en aquest projecte, ja que en la mateixa aula on es pretén realitzar la proposta hi ha alumnat que requereix d'aquests pictogrames per a dur a terme les activitats diàries.

Seguint amb això, s'ha arribat a la conclusió que potser hi ha alumnes/as que requereixen d'ajuda per a realitzar tant els dibuixos com plasmar aquests en el taulell, i que hi haurà diferents

ritmes dins de l'aula. Per tant, es treballarà de manera cooperativa, de manera que els alumnes/as que acaben més ràpid les activitats puguen ajudar a aquells que la necessiten. En relació amb aquest tema, Tobaruela (2022), exposa que:

L'aprenentatge cooperatiu és una metodologia que pot servir de base per treballar de manera més inclusiva dins els centres educatius, en la mesura en què tots els membres que conformen l'equip de treball són igual de rellevants i necessaris a l'hora d'assolir els objectius acordats i atorgant-los la possibilitat d'implicar-se en l'activitat a través dels diferents càrrecs que han de desenvolupar.

Podem trobar en l'Àrea III del Decret 100/22, del Consell, pel qual s'estableix l'ordenació i el currículum d'Educació Infantil a la Comunitat Valenciana, una competència relacionada amb la inclusió en el llenguatge:

Competència específica 2: Comprendre missatges i representacions senzilles de la vida quotidiana per mitjà de diversos llenguatges, prenent com a base coneixements i recursos de la seua pròpia experiència.

Aquesta competència és inclusiva perquè hi ha moltes maneres de comunicar-se i comprendre missatges, ja que, com he esmentat anteriorment, hi ha alumnat que necessita eines com els pictogrames o senyalística, per a comunicar-se o comprendre conceptes.

6. METODOLOGIA/TEMPORALITZACIÓ

Aquest projecte se centra en la participació activa de l'alumnat i l'aprenentatge significatiu. En primer lloc, es tracta de participació activa perquè els mateixos alumnes participen en les activitats i, per tant, en el seu propi aprenentatge. D'altra banda, es tracta d'aprenentatge significatiu perquè s'utilitzen els coneixements previs dels i les alumnes per desenvolupar la resta d'activitats.

El que es vol aconseguir amb aquesta metodologia és crear un clima d'aula on es prime el respecte als companys i companyes i a la diversitat, perquè els infants puguen créixer en un ambient lliure i respectuós.

La metodologia pedagògica utilitzada serà el constructivisme, ja que:

Desde la concepción constructivista se asume que en la escuela los alumnos aprenden y se desarrollan en la medida en que pueden construir significados adecuados en torno a los contenidos que configuran el currículum escolar. Esta construcción incluye la aportación activa y global del alumno, su disponibilidad y los conocimientos previos en el marco de una situación interactiva, en la que el profesor actúa de guía y de mediador entre el niño y la cultura, y de esa mediación depende en gran parte el aprendizaje que se realiza. Este

aprendizaje no limita su incidencia a las capacidades cognitivas sino que afecta a todas las capacidades y repercute en el desarrollo global del alumno. (Romero, 2009).

En resum, segons aquesta metodologia, l'alumnat aprendrà partint dels coneixements previs i les experiències que es duguen a terme, a més de la mediació i guia del docent.

6.1. TEMPORALITZACIÓ

Aquest projecte està pensat per ser realitzat en un Centre educatiu d'Onda (Castelló), el qual té jornada partida de 9:00 a 12:30 i de 15:00 a 16:30. Concretament, es realitzarà en les dues classes de 4 anys, es a dir, amb 30 alumnes en total. La proposta tindrà una durada d'un mes i mig, és a dir, un dia a la setmana durem a terme una activitat relacionada amb el projecte durant sis setmanes. Es pactaran prèviament amb el museu els dies de visita, i les activitats seran realitzades de matí, sempre abans del pati. Els dies de visita al museu s'esmorzarà també allí per tornar a l'escola tranquil·lament.

6.2. ACTIVITATS

Les activitats proposades seran realitzades tant a l'escola com al museu. El que es vol aconseguir principalment és que l'alumnat aprenga sobre la senyalística, però també que siguen capaços de respectar als companys, els espais i el material i es comporten de manera adequada.

ACTIVITAT 1: Què sabem sobre la senyalística?

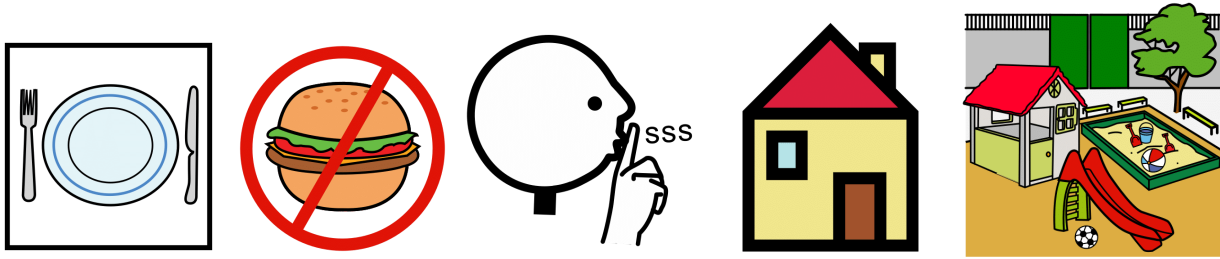
OBJECTIUS:

- Comprovar els coneixements previs de l'alumnat sobre la senyalística.
- Aprendre el que és la senyalística i conèixer la seua importància
- Conèixer els espais del centre

DESCRIPCIÓ:

Amb aquesta activitat es pretén conèixer allò que els i les alumnes entenen per senyalística, tant dins de l'escola com a la resta d'espais. També servirà per introduir el projecte.

En primer lloc, es mostraran imatges que continguin diferents tipus de senyalística, i els preguntarem si saben el que és i què ens estan indicant.

Figures 8,9,10,11 i 12: Menjador, prohibit menjar, silenci, casa i pati escolar. Palao, S. (s.f.). Origen: ARASAAC (<http://www.arasaac.org>). Licencia: CC (BY-NC-SA). Propietat: Gobierno de Aragón (España).

Figura 13: Dorieo (2016) Señales informativas de calles en Zaragoza [Imatge] recuperada de https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Se%C3%B1ales_informativas_de_calles_en_Zaragoza_01.jpg

A continuació, preguntarem si saben on podem trobar la senyalística o si han vist senyals com aquestes alguna vegada. Els explicarem què és allò de la senyalística, i que aquesta està ubicada al centre perquè qualsevol persona es pugui orientar o saber com ha de comportar-se en determinats llocs o situacions.

Seguidament, anirem a veure els senyals del centre educatiu i farem fotografies dels que trobem. També veurem que cada espai apareix representat d'un color, per a facilitar la ubicació.

Per últim, explicarem als infants que executarem un projecte per a millorar el centre, on crearem la nostra pròpia senyalística.

ESPAI: Aula i espais del centre educatiu.

RECURSOS MATERIALS: Pissarra digital, telèfon per fer les fotografies.

TEMPORALITZACIÓ: 30-35 minuts.

ACTIVITAT 2: Dibuixem els espais del centre

OBJECTIUS:

- Representar un espai del centre
- Treballar la motricitat fina
- Desenvolupar la imaginació i creativitat

DESCRIPCIÓ:

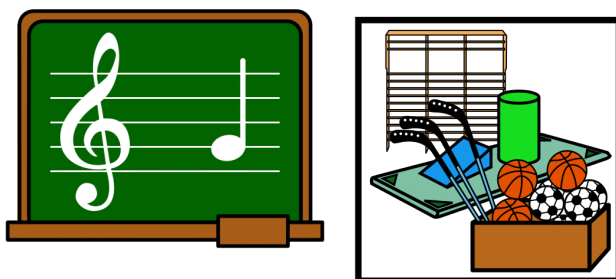
A la segona sessió del projecte, recordarem què era allò de la senyalística i que cada espai del centre apareix del mateix color que el senyal que l'identifica. Per recordar-lo, veurem les fotografies que vam realitzar a la sessió anterior.

A continuació, proposarem a cada alumne/a que represente en paper un espai concret del centre educatiu, en aquest cas, es posarà com a exemple el pati d'Educació Infantil, però es tractaran d'aconseguir representacions de la major quantitat d'espais del centre.

Per a dur a terme aquesta activitat, repartirem un full blanc a cada alumne/a, i els farem la següent pregunta: Com dibuixaríeu el pati d'infantil? Els alumnes hauran de dibuixar en el full l'espai que se'ls ha demanat amb llapis.

Si veiem que els dibuixos resulten molt abstractes, podem ajudar l'alumnat amb pictogrames dels espais perquè puguin tindre una referència simple de cada espai.

Alguns exemples de pictogrames poden ser els següents:

Figures 14 i 15: Gimnàs, classe de música. Palao, S. (s.f.). Origen: ARASAAC (<http://www.arasaac.org>). Licencia: CC (BY-NC-SA). Propiedad: Gobierno de Aragón (España).

ESPAI: Aula.

RECURSOS MATERIALS: Fulls blancs, llapis, pissarra digital.

TEMPORALITZACIÓ: 30-40 minuts.

ACTIVITAT 3: Aprenem noves tècniques

OBJECTIUS:

- Conèixer i practicar les tècniques de gravat i estergit.
- Respectar el material i utilitzar-lo amb cura.

DESCRIPCIÓ:

En aquesta sessió, explicarem l'alumnat com hauran de plasmar les seues representacions en el taulell. En aquest cas, ho farem mitjançant la tècnica de gravats. Per a fer el gravat, necessitarem abans realitzar la tècnica de l'estergit. Per a realitzar l'estergit, en primer lloc, es calcarà el dibuix inicial de l'alumnat en un paper vegetal i llapis o retolador. En segon lloc, s'utilitzarà un punxó per fer forats per aquest dibuix sense arribar a trencar el paper, és a dir, faran els forats amb una mica de separació els uns dels altres. L'últim pas consistirà a posar aquest paper damunt de l'argila i empolverar pols de carbó pels forats, de forma que es quedarà la marca de guia per saber per on gravar. Aquest últim pas es realitzarà directament al museu per la falta de material al centre.

Aquesta activitat ens servirà perquè l'alumnat interioritze i conega aquestes tècniques, i a l'hora de visitar el museu resulte més senzill plasmar el dibuix en el taulell.

En primer lloc, es farà un exemple perquè els alumnes sàpiguen com deuen realitzar l'estergit i "dibuixar" al taulell, i se'ls explicarà la delicadesa del material.

Donarem a cada alumne un tros de paper vegetal, un punxó, una estoreta i el seu dibuix que van realitzar en la sessió anterior. Tal com s'ha explicat anteriorment, l'alumnat rebrà ajuda per calcar els seus dibuixos, després, faran els forats amb l'ajuda del punxó i l'estoreta. Aquesta fulla es guardarà per ser utilitzada en la visita al museu, i l'última part d'aquesta tècnica serà realitzada al museu.

L'activitat de gravat no tractarà de representar el mateix espai que els alumnes han fet, consistirà a fer que aprenguen a realitzar la tècnica. Podran realitzar els dibuixos que vulguen, sent conscients que han de fer-ho amb cura perquè la plastilina no es forade.

Per practicar el gravat, donarem un quadrat de plastilina similar a la mida del taulell i un palet redó de fusta per poder fer els gravats.

ESPAI: aula

RECURSOS MATERIALS: Boli o llapis, punxó, estoreta, plastilina, palets de fusta rodons

TEMPORALITZACIÓ: 30 minuts

ACTIVITAT 4: Visitem el museu del taulell

OBJECTIUS:

- Conèixer i valorar la història taulellera del seu poble
- Crear la seua pròpia peça ceràmica
- Treballar la motricitat fina
- Respectar el material i treballar-lo amb cura
- Comportar-se adequadament en les diferents situacions

DESCRIPCIÓ:

En aquesta sessió, ens traslladarem al museu del taulell amb l'objectiu que l'alumnat conega aquestes instal·lacions i la història del seu poble. Cal destacar que tant aquesta activitat com la següent estan consensuades amb els responsables educatius del Museu, i es programaran les eixides en la data que ens proporcione la institució.

En primer lloc, se'ls explicaran dades sobre la història taulellera del poble i es repetirà la llavor tan important que faran i la sort que tenen en crear un producte que romandrà sempre a les parets de l'escola.

Posteriorment, ens traslladarem al taller del museu en xicotets grups (dos grups de 7 xiquets aproximadament) per facilitar l'ajuda i que no hi haja complicacions. La resta de xiquets visitaran les instal·lacions del museu.

En aquest punt, es repartirà un tros d'argila amb la forma del taulell a cadascú, i el tros de paper vegetal amb la plantilla de l'estergit ja feta en classe en la sessió anterior. L'alumnat haurà de realitzar l'últim pas de la tècnica de l'estergit per tindre una guia per on gravar l'argila.

Una vegada realitzada aquesta tècnica, es repartirà el material necessari per a realitzar els gravats, i s'ajudarà l'alumnat perquè graven de la forma més precisa possible els seus dissenys.

Posteriorment, l'alumnat podrà veure com s'introdueixen les seues peces ceràmiques al forn, per veure com és el procés d'enduriment amb calor d'aquest material.

Una vegada vist açò, es tornarà a l'escola.

ESPAI: Museu del taulell (Onda)-

RECURSOS MATERIALS: Proporcionats pel museu (argila, ferramentes per treballar l'argila i per practicar l'estergit).

TEMPORALITZACIÓ: 3-4 hores.

ACTIVITAT 5: Decorem el nostre treball

OBJECTIUS:

- Practicar la tècnica de l'esmaltat
- Respectar el material i treballar-lo amb cura
- Comportar-se adequadament en les diferents situacions

DESCRIPCIÓ:

En aquesta sessió, tornarem a visitar el museu per esmaltar els taulells i obtenir el nostre producte final. Com aquesta activitat no requereix tanta precisió, es realitzarà en gran grup.

Es repartirà a cada alumne/a la seua obra i explicarem als infants que el fons del seu taulell haurà de pintar-se del mateix color que el senyal que han representat. Per exemple, a la figura 5 podem veure com el senyal del pati d'infantil apareix pintat de color verd, doncs el xiquet/a que represente aquest espai, haurà de pintar el seu taulell d'aquest color. Per pintar-lo utilitzaran materials proporcionats pel museu.

Per últim, les peces tornaran al forn perquè se seque l'esmalt i l'alumnat tornarà a l'escola.

ESPAI: Museu del taulell d'Onda.

RECURSOS MATERIALS: proporcionats per museu (esmalts, brotxes, pinzells...).

TEMPORALITZACIÓ: 2-3 hores.

ACTIVITAT 6: Veiem el nostre producte

OBJECTIUS:

- Valorar el treball propi i el dels altres
- Augmentar l'autoestima i sentit de pertinença de l'alumnat

DESCRIPCIÓ:

Quan el col·legi ho considere, es col·locaran els taulells en cadascuna de les estances del centre perquè tothom pugua orientar-se i veure-les.

Convidarem la resta de classes d'educació infantil perquè puguen veure les nostres obres i si el col·legi ens ho permet, també convidarem les famílies.

El xiquet o xiqueta que vulga, podrà explicar allò que ha dibuixat o per què ha dibuixat aquesta cosa en concret.

Aquesta activitat tindrà com a finalitat que els mateixos xiquets/es valoren el seu propi treball, respecten el treball dels altres i es senten part del centre.

ESPAI: Centre educatiu

TEMPORALITZACIÓ: 1 hora

6.3. AVALUACIÓ

Tal i com apareix al DECRET 100/2022, de 29 de juliol, del Consell, pel qual s'estableix l'ordenació i el currículum d'Educació Infantil en la Comunitat Valenciana, l'avaluació de les activitats es durà a terme de forma global i contínua mitjançant l'observació i la documentació pedagògica. És important destacar que l'avaluació serà qualitativa i positiva, centrant-se en les fortaleces de l'alumnat. També es tindran presents aspectes com el respecte cap altres companys i l'actitud.

Així mateix, en acabar cada activitat, el/la docent farà servir una taula d'avaluació per millorar aspectes del projecte i veure si l'activitat s'ha realitzat de forma satisfactòria.

Indicador	SI	NO
Els infants mostren interès en les explicacions		
Els infants duen a terme les activitats amb motivació		
Una vegada acabada l'activitat, els infants són capaços d'explicar el que han fet		
L'activitat ha durat el temps estimat		
L'activitat és adequada per l'edat dels infants		
S'han complit els objectius proposats		

Taula 1: Avaluació de la proposta. Elaboració pròpia

6.4. ADAPTACIONS

Si per les seues condicions o capacitats algun infant no pot executar una activitat, es tractarà de modificar d'acord amb les seues possibilitats, perquè tots els xiquets/es tinguen les mateixes oportunitats i se senten inclosos en el grup. Si l'activitat ho requereix, els infants rebran l'ajuda del tutor, educador o treballador del museu perquè puguen gaudir de les activitats com la resta d'infants.

7. RESULTATS I CONCLUSIONS

Com ja he esmentat anteriorment, la finalitat d'aquesta proposta ha sigut relacionar l'educació formal i la no formal mitjançant els museus.

Partint de què la idea inicial del projecte va nèixer a l'escola on estic realitzant les pràctiques, em va paréixer molt interessant poder fer alguna activitat a l'aula, per veure si aquest projecte es podria dur a terme amb infants de 4 anys.

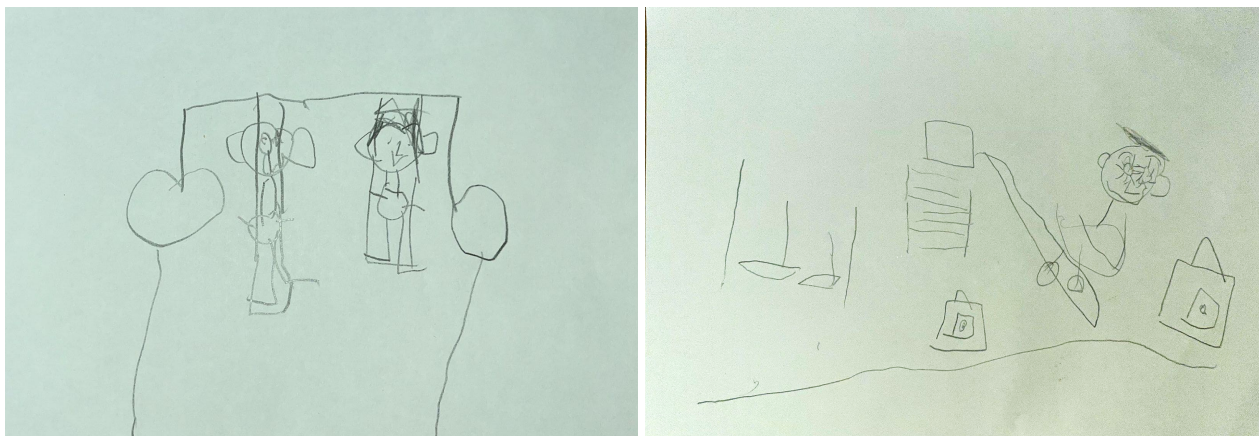
Vaig decidir fer una adaptació de les activitats 1 i 2. En primer lloc, ens vam asseure a l'assemblea i emprant la pissarra digital, els vaig ficar les imatges de senyals que podem trobar tant al carrer com a l'escola (Figures 6, 7, 8, 9,10 i 11) i els vaig dir si sabien dir-me el que representava cada senyal. He de dir que van dir correctament el significat de tots els senyals.

A continuació els vaig preguntar si alguna vegada havien vist senyals com aquestes en algun lloc, ja fora al carrer o en qualsevol edifici. Alguns em van dir que no, i uns altres em van dir que sí que havien vist els senyals del carrer, que indicaven direcció.

Els vaig dir que al col·legi també hi havia, i perquè l'activitat no es fera molt llarga, els vaig ensenyar diferents fotografies dels pictogrames i els senyals del centre en lloc d'anar a visitar-les com estava plantejat. També els vaig preguntar si sabien per a què servien aquests senyals dins del col·legi, i em va sorprendre que no em van saber contestar. Jo els vaig explicar que aquests senyals serveixen per a facilitar la ubicació de totes les persones al centre escolar, i per conèixer els diferents espais d'aquest.

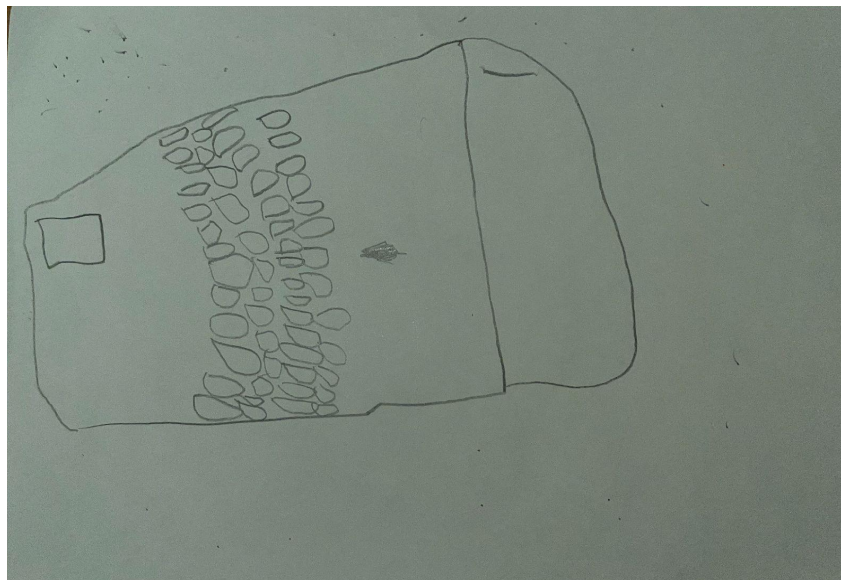
Per acabar, els vaig proposar crear el seu propi senyal per al pati d'infantil, per veure si aquest projecte es podria realitzar. Vaig repartir mig full a cada infant i els vaig demanar que dibuixaren amb llapis un senyal o logotip per representar aquest espai. Com alguns no sabien que dibuixar, els vaig dir que dibuixaren el que més els agrada del pati, els llocs on més juguen quan ixen al pati. També els vaig mostrar un pictograma del pati (Figura 10).

Els resultats finals van ser els esperats per l'edat dels i les alumnes. Hi ha un dibuix en el qual es veu clarament el que el xiquet volia representar, en aquest es poden veure dos xiquets/es en una engronsadora. En un altre, es pot veure una engronsadora i un xiquet tirant-se per un tobogan.

Figures 16 i 17: Infants en engronsadora i xiquet en tobogan.

La resta de dibuixos no tenen cap sentit a primera vista, encara que, preguntant els xiquets i xiquetes què és cada element que compon el dibuix, aquest pren un sentit encara que el dibuix sembla abstracte. Pocs d'aquests dibuixos podrien ser utilitzats com a senyal, donat que, com he esmentat abans, per si sols i sense context no es pot entendre el que representen.

Figura 18: Arener

En relació als resultats obtinguts, Masanella (1983) exposa que:

Hemos de tener presente que en la actividad de Expresión Plástica es más importante el proceso de creación que el resultado obtenido, si bien el maestro, como tutor, ha de ayudar y sugerir al niño formas y recursos posibles para los problemas que se van plantando, con el fin de encontrar gradualmente soluciones originales y creativas.

El maestro ha de ser consciente de que la Educación Artística es tan importante como la Educación Intelectual, ya que ambas ayudan al niño a encontrar el equilibrio psíquico.

És a dir, encara que els resultats obtinguts no hagen sigut els esperats, el projecte inicial podria servir als infants per a desenvolupar les seues capacitats artístiques.

Com s'ha pogut veure, no es podria dur a terme aquest projecte amb infants de 4 anys. Per aquest motiu, he decidit crear dues propostes de millora per aquest projecte.

La primera proposta de millora consistiria en tractar de dur a terme aquest projecte amb infants d'un curs més, és a dir, amb xiquets/es de 5 anys, per veure si aquests/es són capaços de representar d'una forma més visual i intel·ligible els diferents espais de l'escola.

La segona proposta d'innovació o millora del projecte consistiria en la realització de treballs internivell entre alumnat d'infantil i primària. Ha quedat demostrat que aquest projecte no es pot dur a terme amb infants de 4 anys, però si agafem infants de 5 anys i els ajuntem amb un curs com per exemple quart de primària, podem aconseguir un bon producte final i la relació, socialització i cooperació d'alumnes de diverses edats i amb diverses fases de desenvolupament.

En aquesta segona proposta, es canviarien algunes activitats. Els alumnes d'infantil i primària podrien fer junts l'activitat 1 (coneixements previs), els alumnes d'infantil podrien fer a l'aula l'activitat 2 amb l'ajuda dels alumnes més grans, i al museu pintar la base del taulell, mentre que els xiquets/es de primària els podrien ajudar pintant al taulell els dibuixos que els infants han fet prèviament, ja que aquest procés requereix una motricitat fina que a infantil encara no s'ha adquirit.

A més, podrien treballar per parelles perquè fora més fàcil i crearen un clima de confiança. Aquests dibuixos serien més fàcils d'interpretar, i al mateix moment, les relacions entre menuts i grans podria afavorir un període de transició a l'etapa escolar de primària per als xiquets d'infantil 5 anys. També seria positiu perquè els xiquets menuts amb algun tipus de dificultat comencen a aprendre els senyals ètics del centre, amb els quals podran ubicar-se en l'etapa de primària.

Buscant projectes d'art cooperatius, he trobat el següent de Díaz (2014). En els seus resultats s'indica que:

Este proceso cooperativo entre los dos niveles y etapas educativas, ha resultado bastante productivo, a la vez que motivador. [...] Las técnicas y los materiales empleados han sido los considerados; por tanto destacamos aspectos como: La posibilidad que se ofrece en cuanto a las relaciones psico-afectivas entre los diferentes escolares; La responsabilidad otorgada a los participantes de los niveles superiores, incrementa el grado de madurez de éstos; Se ha fomentado la empatía a través del trabajo cooperativo, todos los alumnos/as han participado, ya que a la hora de preparar las clase o de responsabilizarse de los alumnos pequeños, ha favorecido estos aprendizajes; Se ha desarrollado el juego entre edades distintas con aquellos escolares de infantil que perdían la concentración durante el proceso, cubriendo una necesidad curricular, como es el principio de individualización; se ha compartido escenario y tarea a realizar entre los diferentes alumnos y se han incentivado las relaciones entre los profesores del centro.

Per tant, podem dir que aquesta proposta de millora podria tindre molts beneficis per als alumnes, i que els xiquets i xiquetes podrien aprendre d'una forma més enriquidora que en la proposta inicial.

8. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

ARASAAC. Centro Aragonés para la Comunicación Aumentativa y Alternativa.

<https://arasaac.org/>

Cantos, F.J. (2011). *L'educació artística no formal en edats primerenques a Guatemala*.

Artres: publicación del Centro Municipal de las Artes Rafel Martí de Viciana, nº 15, p. 8-10. ISSN 1886-7294

Cantos, F.J., y Fernández, V. (2012). *Aproximación a la formación artística de personas mayores en el ámbito de la educación no formal y su relación con la calidad de vida*. II Congreso Internacional sobre Aprendizaje Permanente. Competencias para una formación crítica: aprender a lo largo de la vida. Centre d'Estudis Vall de Segó.

Carnicer, V., (2021). *Un proyecto artístico en la Educación Secundaria a partir de la vinculación entre la educación formal y no formal. La cerámica y las metodologías artísticas en el proceso de creación artística*. Universitat Jaume I.

Decret 100/2022, de 29 de juliol, del Consell, pel qual s'estableix l'ordenació i el currículum d'Educació Infantil [2022/7571].

Díaz, M. C. (2014). Aprendizaje cooperativo-aprendizaje compartido. Un proyecto conjunto de arte en la escuela. *Investigar para acompañar el cambio educativo y social* (pp. 1048–1057).

Estall i Poles, Vicent. *La azulejería modernista de Onda (Castellón)*. En: Congreso Internacional el Modernismo en el Arco Mediterráneo. Arquitectura, arte, cultura y sociedad. CIMAM, 611-622.

Guiral, I. (2020). *La señalética en los centros educativos: conceptos, fundamentos y nueva propuesta de implantación didáctica*. Trabajo Fin de Máster. Universidad de Alcalá.

Gutierrez, D., y Rivas, M.V. (1983). La cerámica en la escuela. *Aula abierta*, 39-44.

Masanella, R. G. (1983). La educación artística en la escuela. *Aula Abierta*, 11, 35-37.

- Mendoza, N. T. (2022). L'aprenentatge cooperatiu i el disseny universal d'aprenentatge com a mesures d'atenció a la diversitat. *Anuari de l'Educació de les Illes Balears*, 288–305.
- Museu de Ceràmica de l'Alcora. (27 de octubre de 2022). [Braille plasmat en taulell]. [Imatge]. <https://www.facebook.com/photo?fbid=554490076678962&set=pcb.554490143345622>
- Museu de Ceràmica de l'Alcora. (10 de desembre de 2022). [Pictogrames de ceràmica en braille]. [Imatge]. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=593228292805140&set=pcb.593228366138466>
- Museu del Taulell Manolo Safont, Onda. <https://museoazulejo.org/>
- Palao, S. (s.f.). Origen: ARASAAC (<http://www.arasaac.org>). Licencia: CC (BY-NC-SA).
Propiedad: Gobierno de Aragón (España).
- Presentan L'alcalatén Adaptada, un proyecto de innovación educativa por la accesibilidad y la inclusión. (27/06/2022). Ajuntament de L'Alcora. <https://lalcora.es/es/ajuntament/noticies/presentan-lalcalaten-adaptada-un-proyecto-de-innovacion-educativa-por-la-accesibilidad-y-la-inclusion/>
- Romero, F. (2009). Aprendizaje significativo y constructivismo. *Temas para la educación*, 3.
- Serra, F. (2000). Proceso de inclusión de un niño con autismo en una actividad de vacaciones normalizada. *Siglo Cero*, vol.31 (4), 39-44.
- Trilla, J. (1993). *La educación fuera de la escuela: ámbitos no formales y educación social*. Ariel.